

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamáziók pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.		
Félévre	2 „		
Negyedévre	1 „		

A magyar katholicizmus és a magyar kálvinizmus a statisztika próbakövén.

„Opinionum commenta delet dies . . .
naturae judica confirmat.
Igy mondotta Ciceró.

Az igazságnak bizonyítására többféle forrásokat ismer, többféle módokat használ a tudomány.

Legjobb próbaköve azonban az isteni igazságnak maga az élet, mely a katolikus hit diadalát statisztikai hivatalos adatokkal is fényesen, mert megegyezhetetlenül igazolja.

A jelen sorok elejére tűzött ezim nem akar sértő lenni senkire, még a kolozsvári „Protestáns Közlöny“ szerkesztőjére, a jubiláló Szász Gerő aára sem. Pedig ő már évek óta egy pár egyszerű „házi szeréből“, képes egész évfolyamokat kitölteni, melyeket alaposan megfigyelve könnyen rájövünk, hogy az nem egyéb, mint az állítólagos „igazság“ és a monopoliumba lefoglalt „szabadság“ bámulatos esztiréscsavarása, fel és lefelé forgatása, ki és befördítése, úgy, hogy ezek a fogalmak mint a finom posztból készített két-színű vadászkabát, színben is és belésben is, mindig, és mindenütt ugyanazt az alapszint mutogatják. Természetesen az igazság, meg a szabadság nincs is sehol, és nem is lehet, csak a dicső reformatio területén. Hogy a reformatiónak magának, már nem csak két alapszíne, de több is van, arról Szász Gerő aa nem tehet. De tagadni sem lehet még hazánkban sem; annál kevésbé hunyhatja be szemét ezen feltűnő egyenetlen színű jelenség előtt a világlátott ember, ki mindenütt csak rombolást lát a protestantizmus mezein, s kinek a komoly igazság, és igazi szabadság iránti érzéke a tapasztalás próbakövén, és az élet valóságán úgy ki van tejlődve, és annyira meg van erősödve, hogy azt tévedésbe ejteni nem lehet. Előtte hiába vegyítik az állítólagos igazságot változat kedvéért a felvilágosodással, s a szabadságot is hiába fonogatják bele az előhaladás, korszellem, és modern vivmányos „tudomány“(?!) szövevényeibe, mert ő a frázisoknak nem hiszen, s az életből itéli meg a szavakat, és nem a szavakból az életet. Régi elismert dolog az már, hogy a vallási igazság lényege nem a frázisokban, nem is a szavak diavatos fűzésében, és kürtölésében, de a cselekedetekben nyilvánkozik. Jól megértette, és helyesen ki is fejezte Tertullian Krisztusnak tanítását, midőn megjegyezte, hogy a keresztény vallás lényege nem a mondásokban, de a cselekedetekben áll. Res religionis . . . non in dictis, sed in factis consistit.

Azért a katolikus egyház a legrégebb időktől fogva mostanig, a vallási igazságot keresőknek igen egyszerű és világos utat jelöl ki: t. i. az életet, melyet Krisztus tana áthatott, és fejlesztett. A keresztény egyház élete, a kereszténység igaz történetének ismerése: legrövidebb út a katholicizmus igazságának teljes elfogadására. Itt elnémulnak a frázisok, és fényesen beszélnek a tények. Azonban a kereszténység, tényesen beszélő tényeit még nagyjában sem akarom itt részletezni. Hosszu aranyfonal az a népek és nemzetek életében, mely mindenütt nemes, és nemesítő, soha meg nem szakadó, soha meg nem bamisítható, s akármely részét tekinted: mindenütt az isteni igazság élhető erejével, és holdogító melegével találkozol. Mi ezen sorokban a katholicizmus igazságai közül csak a „család“ fogalmát vizsgáljuk a statisztikai adatok fogyatékos világa mellett. A családnak alapja pedig a házasság-ötés. A házassági viszony nálunk szent, és sérthetetlen, azaz felbontatlan. Ilyen az természeténél fogva, és ilyen Krisztus urunk rendeletéből, kinek a házasságra vonatkozó e szavait: „Amit Isten egybekötött, azt ember el ne válassa,“ hiven őrzzi, és követi a katholicizmus; és naponként, még napjainkban is, látja szépen teljesedni szent Pál apostolnak a házasságról adott e tanítását: Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, et in Ecclesia! azaz a házasság nagy szentség . . . de én ezt Krisztusban, és az ő egyházában mondom . . .; mintha értésünkre akarná adni, hogy a házasság az egyházon kívül, Krisztus tanítása ellen, elveszti szentsegi jellegét, és az emberi szenvedélyek labdajátékává törpül.

Felbonthatlanság, ez a katholicizmus tana; felbonthatóság: ez a protestantizmus kétes vivmánya, mely már háromszáz év óta dúl a család fáján, és nálunk is, (már éppen törvényjavaslatok alakjában is) a család szent és sérthetetlen, azaz felbontatlan alapjait megrohanni és felforgatni készül a polgári házasság tervezetével. Mi lesz ennek következménye: megmutatta Franciaországnak száz év alatt folytonosan apadó népessége. Kimondhatatlan kár, és veszedelem volna a magyar nemzetre, ha a felbonthatóság zászlójával hasonló kísérletnek magát alávetettni megengedné. A kísérlet ugyan megtörtént . . . de az eredmény úgy hisszük nem fog bekövetkezni. Már eddig is ami a házasság alapjai ellen a protestantizmus révén, az emberi gyarlóságok iránti száználmas bizelgésből, és megalkuvásból történt: a családi élet feltűnő megromlásával volt mindenütt tagadhatlan kap-

csolatban. Ezt bizonyítják hazánkban még az utolsó országos népszámlálás eredményei is, mikből némelyeket röviden bemutatni szándékozunk.

Adatainkat az országos magyar királyi statisztikai hivatal ezen évben megjelent évkönyvéből vesszük,* az eredményt a hivatalos hiteli számokból a katolicizmus előnyére, és dicsőségére egyszerű számítási művelettel tüntetjük ki.

Ha valakinek, különösen a jubiláló Szász Gerő aának a hiteles számokból esalbatlanul kibozott igazság nem tetszenék, arról mi nem tehetünk; de annyit megjegyoznünk szabad is, kötelességünk is, hogy az ily statisztikai eredmények miatt levett kedélyü kalvinista ember „a búsulásban“ nem jól teljesíti önmaga és embertársai iránti természetes kötelességét; mert neki nem borongnia, nem gyanusitania, nem busulnia, de bizonyitania kellene vagy azt, hogy ami számításunk nem helyes, vagy pedig ha számításunk csakugyan alapos lenne (amiért készségesen kezeskedünk) akkor az országos statisztikai hivatal s népszámlálás adatait döntse meg. Ha ezekre képes nem lenne: ne busuljon hiába, de hajtsa meg az igazság előtt a fejét, s az ellen ne tusakodjék hiába!

Bár jól tudjuk, hogy a statisztika igen tekintélyes kincses bányája a katolikus hit győzelmeinek, e rövidre mért sorokban sokra kiterjedni nem szándékunk. Csak a születés, a halálozás, a természetes népszaporodás, és a házasság statisztikai számaival fogunk néhány műveletet tenni.

I. Próbakő: Az élve született gyermekek száma, melyet viszonyítunk a magyar katolikus egyház népességével (ami 8.820.770 lélek) és a magyar kálvinista népességgel (ami 2.295.126 lélekből áll) az egész magyar birodalomban; ide értve Fiumét, Horvát és Szlavon országokat is. Az élve szülöttek összes száma 390633 léven a római katolikus népességben, (a görög katolikus népséget itten tekintetbe nem vesszük, nehogy kifogás alá vehető legyen számításunk) felállítjuk a tételt így: ha 8.820.770 rkatholikus lélekre 1891-ben esett 390.633 ujszülött; hánynak kell esnie 2.225.126 ev. reform. lélek után? azaz:

$8820770 : 390633 = 2225126 : x$ ($= 98.654$). Itt a két közbelső tagot sokszorozzuk, s az eredményt az első taggal elosztva megkapjuk azon aránylagos viszony számát, ami a x helyére lép; ezen szám pedig 98.654, azaz ennyi kálvinista gyermekek kellene a kálvinista népességben születnie. És mit mond erre a Magyar Statisztikai évkönyv I-ső évi folyamának 47-ik lapja? Hát bizony az a felelet igen elszomorító, mert csak 86.304 kálvinista gyermek született 1891-ben. Tehát 12.350 gyermekkel kevesebb született, amint születni kellett volna, az arány szerint.

Nehogy azonban a protestáns atyafi azt mondhassa, hogy a számítás helytelen, mert 1) Horvát és Szlavonországban és Fiumében kevés a református, és sok a katolikus ember; 2) továbbá, hogy a szláv és olasz faj is különbözik a magyar, református vallású fajtól: tehát ebbe is belenyugsunk és csupán a szűkebb értelemben vett Magyarország római katolikus és református vallású népességét vetjük egybe, s így lesz a

II. Próbakő: Volt hazánkban 1890-ben 7.239.212 római katolikus lélek, és 2.212.663 ev. református lélek;

* Megjelent Budapesten, 1894-ben ezen czim alatt Magyar Statisztikai Évkönyv.

és katolikus vallású gyermek volt 323.737. Mennyinek kellett tehát aránylag, ev. református vallású gyermeknek születnie? Azaz:

$7239212 : 323.737 = 2212.663 : x$ ($= 99.088$). Itt is a műtételt végrehajtva 99.088 viszonzszám jő ki, azaz 99.088 reformált gyermeknek kellett volna aránylag születnie, de a statisztikai évkönyv szerint csak 86.038 született, mit az általunk kibozott viszonzszámmal egybevetve, kitűnik, hogy itt a különbség még nagyobb t. i. 13.050.

III. Próbakő: A gyermekek elhalálozása 1891-ben.

A gyermekeket sok féle veszedelem sújtja, főleg a zsenge korban. Lássuk tehát minő az arány, ha tekintjük az egy éves kor határai között, továbbá az 1—5 éves kor határai között elhunyt gyermekeket!?

Róm. katolikus vallású 1 éves gyermek 1891-ben meghalt 87.979, reformált vallású pedig 22.354. Itt a helyes arányt megkapjuk, így:

$$7239212 : 87.979 = 2.212.663 : x$$
 ($= 26.890$).

Itt az x helyébe jövő viszonzszám 26.890; de a tényleg meghalt gyermekek száma kisebb t. i. 22.354; differencia: azaz előny: 4.536 gyermekkel!

Római katolikus 1—5 éves azaz 6 éven alól való gyermek elhalt 1891-ben 139.369; református pedig elhalt 36.533. Mi itt a helyes arány?

$7239212 : 139.369 = 2.212.663 : x$ ($= 42459$.) ki jönne viszonzszám 42459; de a valódi kisebb és pedig 5926-al. (tehát ez is előnyös, legalább a látszat szerint.)

Minő különös és megfontolásra méltó jelenet, hogy míg e két pont alatt az ev. református magyarság az egyéves elhaltaknál több mint négyezer, és az öt évig elhaltaknál több mint hatezer lélekkel előnyben látszik lenni: mégis a III. pont alatt kitüntetett születési 13.050 iszonyu szám miatt tetemesen visszaesik! És ezen visszaesés annál feltűnőbb, mert nem a halottak arányában kell keresni a ténymény okát. Ennek oka mélyebben rejlik, és a katolikus vallás eredményére akaratlan is világot vet.

IV. Próbakő. Ha tekintjük az 1891. évben elhalták összes számát kitűnik, hogy róm. katolikus 252.863, ev. református 73.429 ember halt meg.

A helyes arány vizsgálata végett tegyük meg a próbát így:

$7239212 : 252.863 = 2.212.663 : x$ ($= 77.410$.) ki-jött viszonzszám x helyébe 77.410; de tényleg csak kevesebb t. i. 73.429 halt meg; tehát előny: 3981 emberrel, mi azonban a II. alatt kimutatott 13.050 hiánnyal szemben a III. alatt látszó 6067 szám leütése után is még tetemesen hátra marad.

V. Próbakő, a katolicizmus előnyére tisztán következik az élő népesség természetes szaporodásának számaiból, miket a nevezett évkönyv az 55 lapon, hitfelekezetek csoportjai szerint közöl. Abból a kimutatásból világos, hogy a magyar katolikus nép 1891-ben 70.874 — 94-el, az evangéliko református pedig 12.609-czel szaporodott.

A helyes arányt megmutatja ezen schéma:

$$7239212 : 70.874 = 2.212.663 : x$$
 ($= 21.662$).

Itten a kijött viszonzszám 21.662; amit egybevetve a statisztikailag történt 12.609 gyarapodással, ezen szám évenkénti 9053-mal való hátramaradást mutat.

VI. Próbakő: a családalapítás ténye. Hazánkban (el-

tekintve a társországok adataitól) 1891 évben 131.128 házasság volt megkötve. A r. katolikus házasság száma 61.306, az evangéliko reformátusok lakosság házasságai száma pedig 19.184. A helyes arány vizsgálatát itt ismételgő eredményekre vezet. Ime : $7.239.212 : 61306 = 2212663 \times ?$ (=18.738.)

Itt a viszonyszám 18738; tehát messze hátramarad a statisztikai 19.184 megkötött házasság megett. Es megfjétre váró tünemény, hogy míg a kálvinista embernek házassági kedve nagyobb, mint a katolikus vallásu emberé: a család gyermekeinek gyarapodása mégis tetemesen kisebb.

VII-ik próba. A családalapítási kedv. Ami a házassági kedvet illeti, a magyar evangéliko református nép a magyar haza összes lakóival (=15.133.494) kiállja a versenyt, mit világosan kimutat a következő schema:

$$15.133.494 : 131128 = 2212663 : 19.172\text{-höz.}$$

Az utóbbi viszonyszám még nem is akkora, mint a kálvinisták által 1891 ben megkötött házasságok száma, mely ezen viszonyzámnál is nagyobb 12-vel: az 19.184 házasság.

De ha az evangéliko-reformált magyar nép házassági kedve a legnagyobb, és legelől jár: méltán megvárható volna, hogy szaporodás tekintetében is legelől járjon; ami (elég szomorú, hogy így van, de) nemcsak elől nem jár, sőt ellenkezőleg messze hátramarad, mint azt az idézett számok világosan kimutatják.

VIII. Próba. A tiszta azaz nem vegyes házasságok kérdése. T. i: A katolikus népségben 61.306 házasság között 57.387 volt tiszta, 3919 vegyes; az evang. reformátusnépségben 19.184 házasság között 16.513 volt tiszta református felek között, (azaz ahol mindkét fél kálvinista,) és 2671 volt vegyes.

Már a mi a rendszert, a vallási gondolkodás módját és az elveknek megfelelő erkölcsöket illeti, mennél több tiszta házasság van valamely felekezetben, annál szebbnek kellene lenni a családi eredményeknek is. De a statisztika bár kimutatja, hogy a kálvinista nép aránylag elég sok tiszta házasságot köt, csaknem úgy mint a r. katol. nép: mégis a családi eredmény feltűnően kedvezőtlenebb. (Ezt meg kellett jegyeznünk azért, nehogy valaki azon gondolatra vete-medjék, mintha a kedvezőtlen eredményért talán a vegyes házasságok kötései lennének felelősök; miket a reformátusok 1859 esetben r. katolikus, 248 esetben gör. katol., 30 esetben görög keleti, 421 esetben ágostai, és 113 esetben unitárius vallásu felekkel kötöttek.)

Ezeknek előbocsátása mellett könnyű kimutatni azt, hogy a kálvinista nép aránylag sok tiszta házasságot köt.

Mert, ha $7.239.212$ r. katolikus lélekre 1891-ben esett 57.387 tiszta házasság: akkor $2.212.663$ lelket számító evangéliko-reformátusoknak aránylag 17512 tiszta házasságot kellett volna kötniök; 16.513 levén a tiszta kalv. házasságok száma 1891-ben, azaz: $7239212 : 57.387 = 2212663 : 17512$ -höz és ezen számot 999-höz megközelítették; míg ha ezen arányt megfordítjuk, így $2.212.663 : 16.513 = 7.239.212 : x = 54477$ -hez; látszik, hogy a r. katol. népben a kijött viszonyzámnál 2910-zel több a tiszta katolikus házasságok száma. Ebből következik, hogy aránylag a katolikus nép, több tiszta házasságot köt, mint a református. Es csakugyan az Évkönyv 44. lapja szerint az összes katolikus házasságoknak csak 6% vegyes; míg az evangéliko-reformátusok között több mint 13% (13.92%) vegyes.

Ezen eredményeket jubileuma alkalmából legyen szives Szász Gerő aa, a Protestáns Közlöny tudós szerkesztője tudomásul venni és a katolicizmus ellen kifakadózó ifju, de nagy tehetségű írói hadsereg zaboláját, a szerkesztői forgó székéről időnkint megrántani és a lassabb ügétés iránt a jelszavakat rendben tartani.

Mert nem elég ám türes költői hévvel rimánkodni így:

Szeretek napsugárt, virágot, gyermeket;
Illata, mosolya gyönyörökbe temet;
Szeretem az eszményt, mert mámorba ringat,
S valónak mutatja tündér álmainkat

Eszmény?! és tündér álmak?! talán valami házasság felbonthatósági tanok?!

Az sem elég, ha néha-néha elborong kedélye, és ily szavakban tüntet költeménye:

Ha tudjuk, mi boldogít, mi fáj,
Érezzük a poklot, s menyországot,
Elrészegít illat, t. avaszi táj,
S egy szó, egy hang a porba alázott;
Midőn a kéj, az üdv karja ringat,
Vagy a kínok nyila szívünkbe vés,
S megsiratjuk tünő álmainkat:
Oh . . . istenem . . . ez a megszületés . . .

Bizonyos, hogy az a megszületés!
Tündér álmakból lett . . . felébredés,
Mit kínos valóság a szívbe vés!

De hagyjuk a tréfát és térjünk a befejezés kezdetére

Tehát előre bocsátva a statisztikai hiteles számokat és az azokból hasonlóképpen számokban kivont kedvező és kedvezőtlen eredményeket, tartózkodunk a tények okainak fejtegetésétől. Csak az volt az alapfeltételünk, hogy a tények megítélésénél a körülmények lehető egyenlőségét minden irányban feltegyük és megengedjük. Ezen felfogásunk, azt hisszük, kifogás alá nem eshetik. Ha valaki kíváncsi lenne az eredmények alapokait is legalább egyszerű, nem is katolikus de protestáns írótól eredő, és éppen azért kevesebb kifogás alá eső vélemény alapján bővebben megismerni: nézze meg a Közművelődés idei 48. számát, ottan egy kis utbaigazítást és tájékozást fog találni.

Egészségtan a népiskolában.*)

Jelige: „Az egészség drága kincs.”

Írta: Máthé József m.-sz.-györgyi tanító.

Az egészség drága kincs, melyet saját értéke szerint megbecsülni igazán csak akkor tudunk, ha már elveszítettük. — Bizonyítja ezt azon körülmény, hogy egészségünk birtokában, annak megtartása iránt fősvények, gondatlanok, de mindenek felett könnyelműek vagyunk, míg ellenben egészségünk elvesztése után, vagyis betegállapotban, nincs drágaságunk, mit érette oda ne adnánk, mit elkölneni ne tudnánk; figyelmünket el nem kerülheti egy tanács sem, mely annak helyreállítását czélozza, s a melyet azon reménnyel ne fogadnánk, bárkitől jöjjön is az — hogy ez ama bizonyos mentőeszköz, melynek használása után egészségünk újra helyre áll!

Es mégis annak birtokában olannyra közönyösek va-

* A maroskerületi r. kat. tanítóegylet által pályadíjjal jutalmazott mű.

gyunk, hogy Isten csodája csupán, hogy ama végtelen finom alkatrészekből álló gépezet, — testünk, melynek minden kis része, eleme, egy tökéletes mű — minden perczen be nem szüneti működését, s életet nem olt. — S mi az oka ennek?

Ismét a közöny, melyet az egészségügy iránt, az emberiség kárára a tudomány eddig makacsul mutatott, a részvétlenség, melylyel könnyen túl tettünk más ok miatt a legnagyobb veszedelmeken, ha azoktól menten maradtunk és a kettőből eredő azon gyámoltalanságunk, hogy a további eshetőségre és védekezésre nem gondoltunk.

Minket a vész mindenkor váratlanul és készületlenül talált! — Még arra is alig tudtuk rá jönni, hogy egészségünk ésszerűen megóvható, pedig már általánosságban a mindennapi élet is azt bizonyítja, hogy: „az egészség bizonyos pontig saját kezünkben van“, s hogy az orvosok többnyire megegyező szakvéleménye szerint: ki egészségesnek született, sokat tehet arra, hogy az is maradjon.

A baj százféle alakban kerülgetett, iszonyu csapások sulya alatt nyögtünk; hagymáz, pestis, cholera a nagyok, trachoma, vörheny, kanyaró, petecs, difteritisz a kicsinyek között ezrenként szedték áldozataikat, míg felébredtünk arra: hogy: „a létért küzdés nagy harcában, jelentékeny számot tesz az erős (egészes) test,“ s hogy „a természeti erők állandó csatateré: a mi testünk“, melynek a bajtól, vésztől megóvása nemcsak lehet, de kötelességszerűen arra hívta is vagyunk.

Igen, mert az egészség kamatozó tőke, nemzetgazdasági szempontból is óriási kincs, míg a betegség romlásunkra törő nehéz ellenség. A beteg ember tehetetlen, őnmaga és az egész család, társadalom és az egész nemzet kárára, nemcsak azért, mert munka és keresetképtelen, hanem azért is, mert másokat is elvon a munkától.

Alig van nagyobb zsarnok egy gyenge beteges szervezetnél, mely megakasztja az ész működését is. Rousseau szerint mentől gyengébb a test, annál inkább parancsol, mentől erősebb, annál inkább engedelmeskedik.

Hála a Gondviselésnek, már a magyar államban is ily igazságok hatása alatt, nagyobb gondnal ápoljuk az egészségügyet, mint valaha; s innen van, hogy a születés esetei évenként körülbelül 200.000-el mulják felül a halálozás eseteit. — Orvosok, paedagogusok, természettudósok, társulatok és maga az állam is, minden jóakaratával, gyorsasága és egész hatalmával küzdenek a nemzetpusztító betegségek ellen. — És mióta ezt teszik, bizonyos, hogy a járványok alig képesek nagyobb, országra szóló pusztításokat tenni.

Pedig még fiatal az e téren munkálkodásunk. Tapasztalat szerint legnagyobb a halál aratása a kisdetek között lévén, óvó intézkedéseink szintere a népiskola, mely a nemzet zöme, — a nép — közé van beékelve, hogy a tudatlanság sötétségéből a népet kiemelje, s egészségügyi szempontokból is fogékonyra és vigyázóvá tegye.

Nekünk az európai államok közé teremt magyaroknak, — kik inkább a gyér nemzetek sorába tartozunk — nagyon is érdekünkben áll, hogy fiaink, leányaink egészségesekek, erősek legyenek, hogy az ifju nemzedék térben és időben tovább folytathassa létünket.

Ezen cél szolgálatába kell tehát állítani iskoláinkat, s nekünk tanítóknak batványozott erővel oda kell hatni, hogy egészségünk tanát minél nagyobb szeretettel tegyük

népszerűvé, hogy az a mindennapi életbe átültetődjék, s hü kísérlője legyen az embernek egész a sirig.

Néhány szóban összefoglalható a cél, melyért az az egészségtant népiskoláinkban a jelen és jövő nemzedék érdekében felvenni mulaszthatlan kötelességünk.

Az egészségtan célja, hogy: levegő, lakás, táplálék, ruházat, munka és nyugalom és a tisztaság végtelen előnyére, okos beosztása és használására megtanítsa; s minden körülmény közzé alkalmazott jó tanácsok által tartós létünket biztosítsa.

Tehát nem az egészségtan magasabb és messzemenő tanának fejtegetéséről, hanem inkább legelemből részének a a népiskola útján, a közéletbe történendő átültetéséről kellett volna szólni, áttérek röviden azon mód ismertetésére, melylyel tapasztalatom szerint könnyebben célt érhetünk.

Részemről az egészségtant nem tanítani, hanem megszólván beoltani már mindjárt a családi körbe szeretném, ha nem állana utamban azon akadály, hogy oda behatni csak bár egy gyermeknek az iskolába jutása után tudok. De mindegy!

Ha már gyermek jár az iskolába, előbb-utóbb beférkezik hetik a tanító oda, honnan hamarabb kell irtani a gyomot: a családba. Szép szerével, az eszközök ésszerű megválasztásával legelső sikereit itt arathatja. Megmondom miért? — Hirdetheted iskoládban bármily ékesen, pl. hogy a tisztaság szép is, jó is, földolag is, ha a gyermek otthonában: udvaron és házban, ruházat és életben, fekvőhely s még levegőben is nélkülöz minden tisztaságot. — Akár milyen lelkes szószóloja légy a látás érdekében szükséges világosságunk, mit ér erőlködésed, ha a gyermek otthon arasznyi, papírral feldozott és betaposztott ablakon lopva bemenő világosság (inkább sötétségből) kapja osztályrészét? — Vagy miöz munkát végzel akkor, mikor a tiszta levegőt, egészségünk legszükségesebb táplálóját mindenkinek egyformán figyelmébe ajánlod, de iskoládban és különösen a családokban vésszes miazmákkal telitett szivja minütánként azt a jövőndő nép? — A lakás szélszerűsége, tehát: alkalmas száraz helyre építése, világossága, jó levegője elengedhetlen kellékei egészségünknek, hisz életünk $\frac{3}{4}$ ed részét abban töltjük el; de ha az igazság csak irott malaszt, célunktól nem csak elesünk, de több kárt okozunk mint hasznot.

Ime egy példa!

Szegény családnak egyetlen gyermeke került iskolába: vézna, szintelen volt a kis fiú elannyira, hogy szánakozva néztem, valabányszor nálam megjelent.

Főleg akkor sajnáltam meg jobban, mikor a gyermek jó igyekezetét láttam, s tapasztaltam, hogy a benne élő szellemi tehetség, növésének első főfeltétele: a test — napról-napra fogy.

Mindjárt tehát kezdetben bizalmát megnyerendő, születés alatt gyermekeim közé vegyültem s beédesgettem oda János is, hogy a játékközben gyorsabb vérkeringés a szervezet rohamosabb mozgásba hozatala által testét edztem, arczára, rózsát fessek. Hasztalan, nem boldogultam.

A bajnak hát más okát kerestem.

Egy délután Jánosék kapujáig kísértém a gyermekeket; borzalommal láttam, hogy lakásuk egy tófészekben van, melynek egészen faláig azért nem ért a tó vize, mert körülötte — inkább a könnyebb bejárhatóság kedvéért — kissé

fel volt töltve. — Ablakán benézhetett a lúd s a szoba talaja félméterrel alább állott, mint a körülötte álló tó felszíne.

Belül piszkos, büzhödött és nedves. Ebben kellett lakni Jánosnak, kinek nagyobb szégyenre a nedves és sötét lakás által szintén megviselt *ifjú* szülői voltak.

Bementem hozzájuk. Szokásos üdvözlés után az anya eképpen fogad: Hozta Isten tanító ur, épen elakartam menni, hogy tanácsot kérjek, mitevő legyen ezzel az én kis madarammal (itt megölelte és csókolta fiát), mindig beteg, nem tudom mi baja.

Tudom én jó asszony! E gyermeknek baja a rossz lakás miatt van, mely még állatok számára is alkalmatlan, mely nedves, penészes, büzhödött és csak arra jó, hogy a benne lakókat mihamarább megölje.

Igaz, hogy nedves, felelé az anya, de hát szegények vagyunk, s nincs módunk arra, hogy mást építsünk.

Olyan fiatal pár ezt nem mondatja, dolgozni kell és pénzt szerezni arra, hogy új lakást építsenek, különben maga, férje és gyermeke mind elpusztulnak. — Az avya szorosabban ölelte magához egyetlen gyermekét, mintha már e pillanatban el akarja vala tőle ragadni valamely láthatatlan batakörm. Bizonyos voltam benne, hogy törekvése lesz, lehető hamar új lakást építeni.

Másnap az apa keresett fel; annak az volt a baja, hogy ő bizony szívesen építene, de ha munkája árán új házra valót szerezhetne is, más telke nincs, az pedig nedves, hát mit tegyen? —

Feltölti a helyét jó ember, magasra s úgy épít majd házat.

Hogyan?

A kertjében keresztül is, hosszan is sánczokat ás, melyekbe a víz beleszűrődjék, az onnan kikerült földet a ház helyére hordja, avval feltölti, s így lassanként eléri, hogy a nedvesség elhagyja lakása környékét. Ugy is tett. János pedig ma legjobb segédem az ily eszmék hirdetésében.

Hasonló uton más egyebeket is el lehet a családi lakhelyek környékéről távolítani. Segédkezet nyújt ma már erre az állam is szigorú rendelkezéseivel s a tanítónak a viszonyokat kell ismernie, csak hogy önmagát a közegészségügy érdekében is érvényesíthesse.

Ma a törvény nem türi és különösen a járványoknak kedvező kanikulai időben — a lakházak, kertek körül a trágyadombot, trágyalevet, mocarat, poshadtt vizet stb. De kellő ellenőrzés hiányában az mégis csak ott marad, s ha a tanító — kinek figyelme a népert ezt sem kerülheti el — igazán szíven hordja közegészségügyünket, ezen fertőző anyagok veszélye okvetlen megszűnik. Eleinte kissé zugalódnak érte, de majd rájönnek, hogy bizony az ők javára történik minden ilyen intézkedés.

Egyszer, mint a község egészségügyi bizottságának tagja, megszólítottam Tamás gazdát, hogy a kútja körül összegyűlt trágyalevet vegyes poshadtt levet eressze el, mi az által, hogy a kapuja előtt már rothadásnak indult sánczlének lefolyását lehetővé teszi, ez könnyen sikerül. Miért?! kérdé daczosan. — Azért, mert az megrontja e kút vizét, melyet ön naponként kénytelen inni, s amellet a nagy községben folyton párologváu, rontja a levegőt is.

Nem lehet igaz! így volt még öreg apám idejében is. — Ekkor egy kis — a vederben már állott — vizeseppet mutattam a kezemben lévő nagyítóüvegen — melyet, szőlős vidéken lakván, filloxera vizsgálására mindig kéznél tartottunk — azon keresztül Tamás gazda iszonyodva szemlélte, a tikkasztó hőségben már erjedésbe ment ivóvizben az ezernyi-ezer mozgó állatot és szörnyülködve kiállott fel, hogy hát ő olyan vizett ivott.

A folyton növekedő melegben bizony a trágya- és sánczlé undorító szaga is érzett. Így nem kellett sokáig várni, eleresztette a trágyalevet udvaráról, el a poshadtt vizet a kapuja előtti sánczból, s utánna, mikor látták, hogy a *falu szája* miképpen buzgólkodik, hasonlóan cselekedett a többi is. (Folyt. köv.)

Tanító és tanítvány.

Mutatványok *Elek Gyula* könyvéből.

Kanyaró az iskolában.

Egy napnak reggelén, midőn a rendes foglalkozást megkezdtem, észreveszem, hogy egyik leánytanítványom arcza feltűnő piros. Közelébe megyek s akkor látom, hogy arczán apró veres kiütések vannak.

Ez kanyaró.

Tudva, hogy ragályos, haza küldöttem, azon tanácsot adva neki, hogy azonnal tektüdjék le s míg meg nem gyógyul, ne jöjjön iskolába.

Ezen egy kanyarós arra ösztönzött, hogy vizsgáljam meg többi tanítványaimat is.

Vizsgálatomnak az lett eredménye, hogy még keitőt találtam ugyanazon betegség jeleivel.

Mint az elsőt, úgy e más kettőt is azon tanácsal s azon megbagzással küldöttem haza.

A kanyaró szórványosan mutatkozott iskolában. A többek között belesett ezen betegségbe egy szegény árva leányka is, ki szintén szegény nagyanyjánál éldegélt. A gyermek betegségét a nagyanya tudtomra adta.

Azonban alig telik egy pár nap s ez a leányka egészen felduzzadt piros arczczal iskolába jön.

Láttam, hogy betegségéből nincs kigyógyulva, haza küldöttem s figyelmeztettem, hogy ügyeljen magára, mert igen könnyen nagyobb betegséget kaphat.

Az általam felismert kanyarós gyermekek bizonyítják, hogy szüleik nem ismerték a betegség előjeleit, felléptét; a betegen feljövő meg azt bizonyítja, hogy környezete nem ismerte a betegség lefolyását.

Azonban lehet mind a két eset a hideg közöny kifolyása is.

Akár így, akár úgy álljon a dolog, annyi bizonyos, hogy a huszonöt év előtti márkusfalvi állapotokkal, egészségügyi viszonyainkat tekintve, találkoznak itt is, ott is.

És hogy a huszonöt év utáni márkusfalvi boldog álla-

potok minél előbb minden községben előálhassanak, arra nézve nem kis befolyással lehet a tanító működése is.

Mulasztások igazolása.

Mint minden iskolában, úgy az én iskolámban sem ritka eset egyik-másik tanulónak kimaradása. Természetesen a mulasztás okát tudnunk kell s éppen azért megköveteljük mulasztó tanítványainktól, hogy kimaradásukat igazolják.

Az igazolványt ki is állítják a szülők, lévén legtöbb igazolványban az indok: betegség. Nem lesz érdektelen a következő három, ilyen betegség által igazolt mulasztást bemutatnunk, melyek a bizonyítvány értékére vetnek világot.

A rengető.

Béla tanítványom igen gyakran maradozott el az órákról. Figyelmeztettem az ebből származó hátrányokra.

De azért csak mulasztott tovább. Mikor aztán észbe jutott iskolába jöni, rendesen felhozta az édes apja által kiállított bizonyítványt, melyben tudomra adja az apa, hogy fia betegség miatt mulasztott.

— Sajnálak Béla, hogy te olyan beteges vagy, annyit kell otthon maradnod, mondám neki egy alkalommal; te így tanuló társaidtól elmaradsz a tanulásban. Ha ez így megy tovább, ismételned kell az osztályt.

A gyermek erre könnyezve így szólt:

— Nem vagyok én beteges kérem s nem is azért maradok én oda haza, hanem édes anyám maraszt otthon, hogy rengessem a gyermeket.

Disznót öltek.

János legszorgalmasabb és legpontosabb tanítványaim egyike volt. Egy alkalommal megtörtént, hogy nem jött iskolába.

János szokatlan elmaradása azonnal feltűnt nemesak nekem, de tanuló társainak is.

Kérdem, mit tudnak János kimaradásáról.

Nem tudott senki semmit.

Másnap reggel János iskolába jött. Asztalomhoz áll s igazolja kimaradását egy apja által kiállított bizonyítvánnyal, mely így hangzott:

— János fiam e hó 10-én betegsége miatt nem mehett iskolába.

— Hát mi bajod volt János, meghűltél-e?

A gyermek szemlesütve így válaszolt:

Nem voltam beteg, hanem a tegnapi disznót öltünk s édes apám azért nem engedett iskolába.

A zöldségárús.

Miért nem jött iskolába bátyád? — kérdem a kimaradott testvérét, Miklóst.

— Azért, mert a tegnapi országos vásár volt, veteményt árult, meghűlt s most beteg.

Elhittem. Tanultunk tovább.

Egyszer csak hirtelen a szóban levő beteg lószékkel elnyargal osztályom ablaka előtt.

Ezt csak én láttam.

Tizenegy órákor újra kérdem Miklóst, mintha már elfeledtem volna, hogy bátyja miért is maradt ki ma?

Miklós ugyanazt mondá, mint előbb.

Fekszik? — kérdém.

Igen! — Válaszolt.

— Várj egy kissé Miklós, egy kis dolgom van, azt elintézem, azután veled megyek; meglátogatom szegény beteg bátyádat.

Miklós erre meghökkent.

Én egyet-mást elrendezve tantermemben, veszem a kabátom.

Miklós sirni kezd.

Kérdem, mi baja?

Ne tessék hozzánk jönni, mert János nem beteg, a piacon van, ma is veteményt árul. Édes anyám tanított arra, hogy mondjam: beteg.

* * *

Ilyen, vagy ehhez hasonló eset még számtalan van.

Azonban az éber tanító hamar rá jön a valóra, mert legtöbb esetben maguk a gyermekek bevallják az igazat.

Még csak azt említem fel, hogy orvosolni egyik esetet sem késtem.

Magának a valóságnak kihirdetése s a szülőknek tudomására adása: a szülőknek megbecsülhetetlen hatású orvososágnak bizonyult. (A mű ára 1 korona Kolozsvárt a szerzőéi.)

„Katholikus Autonomia“

néven új politikai hetilap indult meg a múlt héten Budapesten. Az új lapnak mutatószámára már azért is rendkívül érdekes, mert azt a gyanút ébreszti bennünk, hogy a „Katholikus Autonomia“ hézagot akar pótolni s azou u. n. „jó katolikusok“ nak lapja akar lenni, kik úgy a társadalmi, mint a politikai életben Wekerle egyházpolitikája mellett toglannak állást. Ennek bizonyítására közöljük a mutatószámából a következőket:

„Azt mondják, elvész az egyház ebben a magyar hazában, ha törvényre emelkedik a polgári házasság! Hát hiszen meglehetősen volna ezen újítások nélkül ezután is, a mint hogy megvoltunk eddig is. De ez már csak akadémikus értékű fessegetés. Am ha az Isten megengedte, hogy e reformok nálunk is érvényre jussanak — a hit és az okosság tiltja, a helyzetnek oly sötét kiszínezését, mintha ezzel az egyház utolsó órája ütött volna, mert ebből könnyen olyan elvbeli következtetéseket vonhatók le, a melyek a nagy tömegben megingatják és aláássák az egyház isteni eréjében való hitet és megerősítik felforgatják az Isten és az egyház között létező viszony fogalmát!

Avagy talán elveszett az egyház Franciaországban, mivelhogy behozták a polgári házasságot? Tönkrement talán a katolicizmus Belgiumban, Spanyolországban, a különféle német tartományokban, mivelhogy törvényt hoztak a polgári házasságról? S hogy tovább ne menjünk, talán megdöntötte a pápaságot az olasz parlament, uta nyítván a polgári házasságnak? Veszett-e csak egy hajszálnyit is az egyház hitélete, a pápaság lelki szuverenitása, a katolikus hit-tudat épsége. expanzív ereje Európában a modern irányú egyházpolitika érvényesülése következtében?

Am tagadja, a ki meri — de félreismerhetlen tények bizonyítják — hogy a mai Európa vallási és erkölcsi színvonala minden polgári házasság és minden szabadelvű politika dacára magasabb és tisztább, mint volt a 17. és 18. században!

Allja meg csak helyét a papság, tanítson tudással és élet példával, menjen elő a hit és az igazság rálkájával, legyen apostola legyen tudós, legyen szónok, legyen atya, legyen testvér, legyen a keresztényszeretet hőse, legyen szelid és alázatos szívű, mint Krisztus Urunk volt: legyen a hazafiság mintaképe, a nemzeti kultúra munkása, a tudomány és közműveltség oszlopa — és nincs az az egyházpolitikai reform, nincs az a polgári házasság, a mely árthatna a vallás érdekeinek, a papság befolyásának. Ekkor a lelkek ott

lesznek, a hol az egyház és a hívők, ott lesznek, a hol a pap. A ársadalom, a család, a gyermekek megannyi oszlopai lesznek a katolikus hit épületének!*)

Mintha e mézes-mázos szavakat már hallottuk volna a parlamentben, de Wekerle, Szilágyi és egyáltalában a liberálisok szájából. Mintha már olvastuk volna ezen üres frázisokat, a külföldi példának ezen elferdítéseit, de a kormány lapjaiban s egyáltalában a liberalis sajtóban! Azt mondják, hogy az új lap szellemi vezére Vaszary Kolozs biboros hercegprímás. Ő eminenciája e hirt a „Politikai Hetiszemle” szerint azonnal a lap megjelenése után megcáfolta s ennél fogva egész nyíltan kijelenthetjük a következőket:

A „Kath. Autonomiá”-nak Wekerle felőli nyilatkozatát bátran a katolikus mozgalom ellen irányítottak jelezhetni, a mennyiben ez a nyilatkozat arra szorítkozik, hogy Wekerle kormányának nem egyetemes tendenciáját rosszalja, hanem azzal éri be, hogy: „Vannak ugyan bizonyos kifogásaink a Wekerle kormány ellen”

De mi kifogásoljuk a Kossuth- és Eötvös politikabeli kétszíniséget és ennek a politikának is mindenek előtt dekriztianizáló és decentralizáló irányát és radikalizmusát és tesszik ezt a budapesti kath. nagygyűléssel egyetértőleg, és az azzal magát identifikált hercegprímás-kardinálissal és az egész püspöki karral egyetértőleg. — Irányunktól tehát sem a hercegprímás, sem a püspöki kar el nem térhet.

Templom megáldás.

Mig széles Magyarországon az egyházpolitikai küzdelem tartja lekötve az elméket és szíveket, — addig Mező. Szengyelben egy szép és magasztos egyházi ünnepélynek valánk tanúi: — Ugyanis folyó év december 9-én benedicálá nagy segédlet mellett Kovács Ferencz marosvásárhelyi apát-főesperes ur a religionis fundus segélyével rosakat állapotáról új diszre emelt és teljesen restaurált templomot áldott.

Benedicálás után az apát ur lépett a szöszékre s a nála szokásos eloquentiával és hévvel tartott magvas beszédekben buzdította a nagy számmal megjelent különböző rangu híveket a hitbeli állhatatosság és szilárdságra — példányképpül állítva eléjük a templom védszentjét Szent István első apostoli királyunkat, kinek hitszilárdsága és a mellett kitartó vésszel viharral dacoló állhatatossága Magyarországnak új diszt, új életet és biztos alapot adott.

Azután következett az ünnepélyes szent mise, mely alatt a chóruson szép női duettekben hangzottak fel az egyház magasztos énekei, emelve az isteni tisztelet díszét és a hívekben az ájtatos buzgóságot.

Szent mise után Betegh Sándor főgondnok ur ő méltóságának vendégszerető házába vonultunk, hol mintegy 20 — 25 terítékű gazdag asztal várakozott reánk. — Ebéd alatt nem hiányzottak a szellemes felköszöntők, melyeknek sorát a házi ur nyitotta meg éltetve fungáló apát-főesperes urat, ki viszont nem késett a házi ur és uri családjának hosszas és boldog életeért poharát emelni. És méltán. Hisz a Betegh-családot mintegy a gondviselés által ide rendelt erős támaszt kell tekinteniük a hitnek és magyarságnak védel-

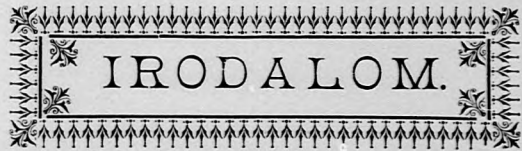
*) Magunk is ebben a véleményben vagyunk azon elv szerint: vexatio dat intellectum. Csak hogy ez még nem jögzim arra, hogy a magyar katolikuságnak újabb nagy keservesen összekalapált egyetértése ilyen módon bontassék meg.

mére, mely semmi alkalmat nem mulaszt el Isten, haza és királynak megadni a dicsőséget, áldozatot és bódoló tiszteletet.

A nélkül, hogy szerénységét sérteném, ki kell itt emelnem Betegh Sándorné ő méltóságának gondosságát, melylyel a mezőszengyeli templom iránt viseltetik és eszközli, hogy az az Isten házához és Isten dicsőségéhez méltó hely legyen, hol különösen a diszes oltár és szöszék hirdetik az ő vallásos buzgalmát és áldozat készségét. — Fizess meg uram! minden jót tevőknek az örök élettel.

Végül elszéledve magunkkal hoztuk a szép nap emléket azon jó kívánsággal, hogy Mező-Szengyelnek közkedves-ségti plebános az ő utánjárása mellett ily szépen restaurált templomban még sokáig hirdethesse Isten dicsőségét és igazságát.

K. L.

Előfizetési felhívás

ily című munkára:

ERDÉLYI KATHOLIKUS HITSZÓNOK.

V. kötet:

Konferenciák, Ünnepi és Alkalmi Szentbeszédék

Forster Jánostól.

Tartalmaz mintegy 30 konferenciát az apostoli hitvallásról, azonkívül a bűnbánat szentségéről és a négy utolsó dologról. A konferenciákon kívül vannak benne ünnepi beszédek az év minden ünnepére és alkalmi beszédek a leggyakrabban előforduló alkalmakra és templomi búcsukra. E 30—32 nyomtatott ivre, legjobb minőségű papírra szép ciceró betűkkel nyomtatott mű ára bérmentes küldéssel 3 frt (Sacerdotibus erga sacra, unum per 35—40 xr computando.)

Tekintettel arra, hogy a konferenciák mai nap fölöttébb szükségesek, ez a mű nemcsak hézagpótló, hanem mivel az egyes konferenciák mint önálló beszédek a soron kívül is mindig használhatók a tárgyalt hitbeli tannak megfelelő ünnepen, vagy alkalmankor, ez a körülmény nagyban emeli a mű gyakorlati használhatóságát. Súlyt fektettem arra is, hogy a tárgyalás menete könnyebb legyen s ugy az emlékezés, mint az előadásra alkalmas.

A munkát kegyelmes főpásztorom, nmélt. és főtiszt. Lönhart Ferencz erdélyi püspök ur ő excellentiája 50 éves áldozópapi jubileuma emlékére szándékom kiadni.

Mihelyt annyi előfizető jelentkezik, hogy a kiadás biztosítva lesz, sajtó alá kerül s az egyházmegyei hatóság jóváhagyásával a legrövidebb idő alatt az előfizetők kezéhez jut.

Előfizetések levelező lapon alólírothoz intézendők.

Gyulafehérvár (vár), 1894. december 5-én.

Forster János,

püspöki ceremoniarus

— **Egyházi sz. beszédek Bourdaloue és Massillon nyomán.** Nagy nyolczadrét, 25¹/₂ iv. Az egyházi év minden vasárnapjára tartalmaz egy-egy sz. beszédet E két hatalmas francia szónoknak eszmékben gazdag, szí-

gornan következetes, kiválóan tanulságos, de nagy terjedelmi beszédeit gondos tanulmányozással egy félórás beszédekkel olvastottam össze. Kapható Szalay Sándor székesegyházi hitazonoknál Szatinárt. Ara füzve 2 frt, vászonkötésben 2 frt 30 kr. (l. l. s.) Az ünnepi sz. beszédek a jövő év elején fognak megjelenni.

Tanügyi közlemények

(A Népevelőből.)

— **A miniszter és a zsidók.** Báró Eötvös Loránd közoktatási miniszter a beregszászi izraelita szülők ismételt kérelmére kivételkép megengedte, hogy a beregszászi elemi iskolába járó gyermekek a szombat délelőtti iskolalátogatás kötelezettsége alól, ha ez iránt az iskolai gondnoksághoz folyamodnak, a templomba járhatás céljából felmentessenek. Tagadhatlanul nagy kedvezmény ez akkor, midőn a pontos iskolalátogatás biztosítása végett az ügybuzgó előjárók a legszigorubb törvényes intézkedéseket fogatosítják. Részünkről ezt a kedvezményt a tanítás eredményének a terhére rójjuk fel s a miniszter tullepett azon a határon, melyre lépnie szabad lett volna. (N. I.)

— **Nincs már 300 frton alóli tanítói fizetés.** A közoktatási miniszteriumban november 22-én a nyugdíjügyben tartott értekezleten a tanítói fizetések kiszolgáltatása is szóba került s az államtitkár kétségbe vonta, hogy most is hirdetnek egyre-másra pályázatot oly állomásokra, melyeken a tanítói fizetés a 300 frt al kevesebb. A trencsénmegyei tanítótestület elnöke erre azonnal felmutatott egy pályázati hirdetést a „Néptanítók Lapja”-ból, mely 120 frtért keres tanítót. Erre az államtitkár megjegyezte, hogy azt az állam fogja kipótolni; hogy mikor, arról természetesen nem szólt.

— **Tarthatatlan iskolai állapotok.** Háromszék-megyében a legtöbb iskola sötét, szűk és roskadozó voltak miatt ezéljuknak egyáltalában nem felelnek meg. Ilyen a taploezi, málnási, maksai, bitai, hidvégi iskola, de mindezeket fölülmulja a teleki.) (Tudomásunk szerint ezek egyike sem katolikus iskola.) bol valóságos ázsiai állapotok uralkodnak. Ez iskola a század elején épült és egyetlen tanterme van, hol 40 gyermek számára van hely, a községben azonban 130 tanköteles van, kiknek legnagyobb része nem látogathatja az iskolát. A község már többször folyamodott a miniszterhez, hogy építsen számukra iskolát, de hasztalan, mindig azt a választ kapta, hogy építsen maga. Ezt azonban nem teheti, mert a pótdadó már most is 78 százalékot tesz ki.

— **Szomorú tapasztalatok.** Hogy mily kevés figyelmet fordít a család újabb időben a gyermekek nevelésére, bizonyítja egy közelebről a bádeni nagyhercezségben megjelent évkönyv. E szerint az elromlott gyermekek felének apja, anyja él s a javító intézetbe vett gyermekeknek nagy részét azért kellett oda vinni, hogy megmentsék a szülők kegyetlen bánásától.

— **A tanulók idegessége.** Dr. Schuschny Henrik iskolaorvos a Budapesten tartott demographiai congressuson felmutatta, hogy az ő vizsgálatai szerint a középiskolák 4 alsó osztályában a tanulók 46.4%-a, négy felső osztályában

57%-a ideges. Ennek oka a családoknál az ideges környezet, a túlságos táplálás, a hus-dieta, a szeszes italok élvezete, a séták ritkasága. Az idegesség okai az iskolában a tanár egyénisége, a házi feladatok, a tananyag nagy mennyisége, a tanulók nagy száma, a szaktanár-rendszer.

Napi események köréből.

— **Dr. Salzbauer János** kegyesrendi atyát Király ő felsége a Ferencz József rend lovagkeresztjével tüntette ki. Méltán örvendezünk ennek, mert az érdemes szerzetesatyja a mi erdélyi kath. nevelésügyünk körül szerzte immár királyi elismerésben részesült érdemeit. Vivat felix atque incolumis ad nestoreos annos!

— **A Magyar Állam** veterán kath. napilapot az egyházipolitikai törvények szentésitése alkalmából Con s u m m a t u m est czim alatt irott főcikkéért a budapesti kir. főügyesség sajtóperbe fogta.

— **Fülöp Alajos** érdemesült paptársunk egy Sáromberkén vagy vidékén építendő kath. templom és iskola javára egy ezer frt. alapítványt tett.

— **Köszönetnyilvánítás:** Ftdő Fülöp Alajos plebános ur a topántalvi róm. kath. templom belső szükségleteinek fedezésére fennkölt-nemesen érző szívetől inditatta táradssággal szerzett filléreiből nagylelkien 20 frt. az az husz o. és m. ért. forintot küldött, melyért a nyilvánosság előtt is legeslegforróbb köszönetemet fejezem ki. A jó Isten fizesse meg! Topánfalván, 1894. decz. 12. L é s t y á u L a j o s, plebános.

— **A pénztári hivatal kéri a társulat azon tisztelt tagjait, kik 1894-re vagy előbbi évekre hátralékban vannak, hogy tagsági illetve előfizetési díjaikat postafordultával küldjék be.**

— **Pályázat.** A tövisi kántortanítói állomásra pályázat nyitott. Javadalmazás: tisztességes lakás, mellék helyiségekkel: veteményes és gyümölcsös kert; különféle alapokból 324 frt készpénz: 3 hold és 1200□ öl első osztályu és minden évben használható szántó, melynek évi jövedelme 60—100 frt. Pályázati határidő 1895. január 5. Tövis, 1895. december hó 12-én. Cs a t ó F e r e n c z, iskolasz. elnök.

— **Pályázat.** A magas kir. kincstár kegyeurasága alatt álló oláhláposi (Szolnok Doboka) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Évi fizetés 300 frt; 32 frt. tüzfia illetmény; 25 frt iskolafűtésért. 37 frt 80 kr a kántori teendők végzéseért; és tisztességes lakás. A felszerelt folyamodványok f. é. december 31 ig Bárány L u k á c s alespereshez Szamosujvár (Szolnok-Doboka) küldendők.

Szerkesztői posta.

A. B. K l v á r Hogy mint szólunk Szász Gerő barátunk a r a n y t o l l á h o z ? őszintén örvendünk neki, hogy az aa-ak ily elismerésben részesítették. Nyilván a verseiért kapta; ezekből mi keveset olvastunk s így nem szólhatunk hozzá. Annál több cikket olvastunk a Prot. Közlönyben, melyek fejében mi inkább fé s ü t szántunk volna jubileumi ajándékban.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Forster János.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Dr. Cserni Béla, Fejér Gerő, Vass Albert.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárrt.